

مسؤولیت کیفری رباتیک قواعد فناوری و حقوق اسلامی

مسؤولیت کیفری رباتیک قواعد فناوری و حقوق اسلامی (http://dr-elmi.ir/%d8%af%d8%b1-%d8%a2%d9%85%d8%af%db%8c-%d8%a8%d8%b1-%d9%85%d8%b3%d8%a4%d9%88%d9%84%db%8c%d8%aa-%da%a9%db%8c%d9%81%d8%b1%db%8c-%d8%b1%d8%a8%d8%a7%d8%aa%db%8c%da%a9-%d8%a7%d8%b2-%d9%85%d9%86%d8%b8%d8%b1)

چکیده

با توج به رشد صنعت جوامع و پیشرفت فناوری، بشر هر روز به اختراعات جدیدی دست پیدا میکند و در مقام استفاده از آن ها بر می آید. در سایه پیشرفت فناوری و پیدایش مفاهیم جدید هوش مصنوعی ، دانش رباتیک

مسؤولیت کیفری رباتیک

نیز وارد محله جدید از حیات خویش

شده است. به گونه‌ای که امروزه امیدوار بشر برای تحقق آرزو دیرینه ساخت انسان مصنوعی افزایش یافته است. ضرورت اتخاذ قواعد و ضمانت اجرایی که بتواند استفاده از این ابزارآلات فنی را در بستر امن تضمین نماید، از لوازم ورود در این مرحله است. مبنای عمده توجیه کننده جرم‌انگاری نقض این قواعد را می‌توان ابتدا در محافظت از افراد در برابر صدمات ناشی از فعالیت با این ابزار صنعتی و پیشگیری از خطرات بیشمار آن دانست؛ اما آیا می‌توان به مسولیت رباتی فاقد عقل و شعور است و صدماتی جبران ناپذیر بر کسی یا چیزی وارد کرده است قائل شد و او را مجازات کرد؟ این نوشتار به بررسی مسولیت کیفری ربات‌ها می‌پردازد، شاید روزنه‌ای شود که در آینده، یافته‌های حاصل از آن در عرصه تقنین مورد توجه قرار گیرد.

مقدمه

خداوند به عنوان یگانه مبدأ دارای صلاحیت قانون‌گذاری، احکام خویش را در قالب قرآن و در راستای تمییز حق از باطل نازل فرموده است. مبتدای شریعت شامل دستوراتی است که از سوی پروردگار بر زبان پیامبر (صلی الله علیه و آله و سلم) جاری شده، و از اهداف وضع این دستورات، احترام به

مسئولیت کیفری رباتیک قواعد فناوری و حقوق اسلامی

قانون و عمل به آن به عنوان یک فریضه اجتماعی است، تا امر و نهی شارع مقدس به صورت واجب و حرام مورد تبعیت و کامل قرار گرفته، و کیفرهای دنیوی و اخروی به مثابه ضمانت اجرای تخلف از آن‌ها مورد توجه ابنای بشر واقع گردد. اصل مسؤولیت جزایی مساله‌ای است که در مورد شخص بزهکار مطرح می‌شود.

با این وجود، گاه انسان‌ها، نه به طور مستقیم که از طروقی با واسطه، در نقض قواعد قانونی مداخله می‌نمایند، که در اینجا این سوال پیش می‌آید که آیا می‌توان در چنین فرضی نیز برای افراد مسؤولیت قائل شده و کیفری را متوجه آنها نمود.

ارتکاب جرم از طریق ربات‌ها در زمره چنین کنش‌های خطاکارانه‌ای است، که تعیین اشخاص مسؤول و حدود مسؤولیت آنها در بعد کیفری، می‌تواند ابعاد جدیدی را بر روی پژوهشگران عرصه عدالت جزایی بگشاید.

واژه ربات در فرهنگ لغت به معنای آدم‌واره، آدم ماشینی، آدم آهنی آمده است [۱] واژه مذکور از زبان چک مشتق شده است که به معنای کار اجباری است. اگرچه واژه ربات تا قرن بیستم مطرح نشده بود، اما از سال‌ها قبل، ایده ساخت موجودات مکانیکی خودکار در گوشه و کنار جهان وجود داشت؛ و حتی پدید آوردن چنین محصولی از ایده فراتر رفته و همت مخترعان عصر باستان را مصروف خود نمود، تا که با تقلید از حیات انسان و حیوان، وسائل خودکاری ایجاد نمایند. در جنگ جهانی دوم، واژه ربات به خلبان‌های خودکار نیز نسبت داده شد و در

مسؤولیت کیفری رباتیک قواعد فناوری و حقوق اسلامی

سال ۱۹۵۴ اولین ربات صنعتی ساخته شد و مجوز ساخت ربات صنعتی نیز در همان سال درخواست گردید. [۲] ممکن است تصویر ربات در اذهان عامه‌ی مردم، به عنوان موضوعی در فیلم‌ها یا یک موجود وهمی ویرانگر تداعی شود، در حالی که حقیقت ربات ترکیبی از قطعات مکتانیکی است که توسط انسان ساخته شده و برای انجام کارهای خاص برنامه‌ریزی گردیده است. [۳] در حال حاضر، عموماً ربات‌ها موجوداتی مرده و بی‌جان تفسیر میشوند؛ در شرایطی که واقعیت پیشرف هوش مصنوعی، ربات‌ها را به عنوان کنشگرانی فعال پدیدار می‌سازد که می‌توانند اعمالی نظیر تقلید رفتار، کنجکاوی، یادگیری و خلاقیت هدفمند را انجام دهند. [۴] امروزه نسلی از ربات‌ها در حال تحول هستند که می‌توانند بینند، بخوانند، صحبت کنند، یاد بگیرند و حتی مانند انسان احساس داشته باشند. ربات‌ها امروزه در صنایع، و حرف گوناگون نقش آفرینی‌های وسیعی دارند. به عنوان نمونه، در جراحی‌های حرفه‌ای ربات‌ها نقش بسیار حیاتی دارند، به نحوی که توسعه رباتیک، اصل امکان جراحی از راه دور را امکانپذیر میکند. پزشک بدون حضور فیزیکی در اتاق جراحی، با دستور دادن به ربات عمل جراحی را انجام می‌دهد، که این عمل

فرصت‌های بزرگی برای عملیات جراحی بر روی بیمارانی که به هر دلیل در دسترس نیستند، آن هم با دقیقترین شیوه، فراهم میکند. به هر روی، رباتها خدمت‌گذاران وفاداری به جامعه بشری بوده، که امروزه در کارخانه‌ها، ادارات و حتی منازل حضور داشته و نقش ویژه‌ای در رفاه زندگی بشری برعهده دارند. به رغم این مطالب، رباتها میتوانند آسیبها و خسارات شدیدی نیز به بار آورند و در ارتکاب جرایم به کارگرفته شوند. با توجه به نسل‌های جدید ربات که از آن به نسل هوشمند تعبیر میشود، جای این سؤال وجود دارد که آیا میتوان برای آنها در ارتکاب جرم مسؤولیتی را شناسایی کرد و مورد مجازات قرارداد. این مقاله در ابتدا مسؤولی کیفری رباتها، و آنگاه در بند بعدی واکنش کیفری نسب بته آنها را مورد بررسی قرار داده است.

۱. مسؤولیت کیفری رباتها

بررسی مسؤولیت کیفری ربات مستلزم آن است که علاوه بر تبیین مبانی مسؤولیت کیفری و جرم‌انگاری فعالیت‌های رباتیک، نحوه‌ی نمود این مسؤولیت در هر یک از جرایم مورد مطالعه قرار گیرد.

۱.۱ مبانی مسؤولیت کیفری رباتیک

ربات، نوعی ماشین است، بنابراین طراحی اینگونه ماشینهای باهوش باید به گونه‌ای باشد که همواره در خدمت آرمانهای والای بشری مورد استفاده قرار گیرند. [۵] از زمانی که فعالیت رباتها جایگزین اقدامات انسانی شده، به عنوان وسیله‌ای صرف از آنها استفاده گردیده، به نحوی که هیچ تفاوت واقعی

مسؤولیت کیفری رباتیک قواعد فناوری و حقوق اسلامی

بین یک ربات و یک پیچ‌گوشتی در نظر گرفته نمی‌شد [۶] (http://dr-elmi.ir/wp-admin/post.php?post=۳۸۱۵&action=edit#_ftn۵).

بدین منظور بایسته است شیوه و نحوه بکارگیری این ابزارها را قاعده‌مند و تحت شمول قوانین خاص خود در آورد. آیزا آسیموف قوانین حاکم بر رباتیک را در قالب سه قاعده بیان کرده است: اول، یک ربات نباید به انسان آسیب برساند یا در اثر عدم فعالیتش اجازه دهد انسانی دچار آسیب شود؛ دوم، یک ربات باید فرمان‌های انسان را اطاعت کند مگر اینکه در تضاد با قانون اول باشد؛ سوم، یک ربات باید از

درباره نویسنده

جمعی از نویسندگان

دکتر محمدعلی حاجی‌ده‌آبادی - فاطمه بهزادی‌نیا - صالح اسماعیلی

سوال یا دیدگاه‌تان را با ما در میان بگذارید

لطفا پیامتان را تایپ نمایید...

ایمیل

نام

ذخیره نام، ایمیل و وبسایت من در مرورگر برای زمانی که دوباره دیدگاهی می‌نویسم.

ارسال پیام

نشانی: بلوار سعادت آباد - بین خیابان ۲۱ و ۲۳ (کنعانی مقدم و نفیسی شرقی) - پلاک ۳۴ واحد ۴

راه های ارتباطی

تلفن : ۰۲۱۸۸۶۸۸۰۰۰
همراه : ۰۹۰۳۳۹۹۳۷۸۶
نمابر : ۰۲۱۸۸۶۸۹۴۴۵
ایمیل : info@dr-elmi.ir

لینک های مرتبط

مراجع قضایی استان تهران

<http://dr->

elmi.ir/%d9%84%.db%.ac%.d8%.b3%/

d8%.aa-

دادگستری استان تهران

[\(/https://dadgostari-th.eadl.ir\)](https://dadgostari-th.eadl.ir)

%d9%85%.d8%.b1%.d8%.a7%.d8%.ac%/

d8%.b9-

کانون وکلای دادگستری مرکز

[\(/http://icbar.ir\)](http://icbar.ir)

%d9%82%.d8%.b6%.d8%.a7%.db%.ac%/

db%.ac-

%d8%.aa%.d9%87%.d8%.b1%.d8%.a7%/

[\(/d9%86](http://%d9%86)

پایگاه اطلاع رسانی قوه قضائیه

[\(/https://dadiran.ir\)](https://dadiran.ir)

درگاه ملی قوه قضائیه

[\(/https://eadl.ir\)](https://eadl.ir)

سامانه خدمات الکترونیک قضایی

[\(/https://www.adliran.ir\)](https://www.adliran.ir)

کانون کارشناسان رسمی دادگستری

[\(/http://karshenasan.ir\)](http://karshenasan.ir)

دیوان داوری اتاق بازرگانی بین‌المللی

[\(/https://iccwbo.org\)](https://iccwbo.org)

مرکز داوری اتاق بازرگانی ایران

[\(/http://arbitration.ir\)](http://arbitration.ir)

دیوان عدالت اداری (divan-)

<https://edalat.ir>

دیوان عالی کشور

[\(/https://divanealee.eadl.ir\)](https://divanealee.eadl.ir)

سازمان ثبت اسناد و املاک کشور

[\(/https://www.ssaa.ir\)](https://www.ssaa.ir)

کلیه حقوق برای دفتر وکالت و داوری علمی محفوظ است.
